

ĐỔI MỚI HOẠT ĐỘNG NGOẠI KHÓA TRONG CÁC NHÀ TRƯỜNG QUÂN ĐỘI THEO HƯỚNG THIẾT THỰC, HIỆU QUẢ, TRÁNH HÌNH THỨC

Trần Đức Minh, Đặng Đồng Tuấn Khôi
Trường Sĩ quan Lục quân 2

Tóm tắt: Hoạt động ngoại khóa giữ vai trò quan trọng trong quá trình giáo dục, đào tạo tại các Nhà trường Quân đội, góp phần củng cố tri thức, rèn luyện bản lĩnh chính trị, năng lực tổ chức và kỹ năng thực tiễn cho học viên. Tuy nhiên, trong thực tế, một số hoạt động ngoại khóa vẫn còn biểu hiện hình thức, nội dung chưa gắn chặt với mục tiêu đào tạo và yêu cầu thực tiễn đơn vị. Trên cơ sở phân tích cơ sở lý luận và đánh giá thực trạng hoạt động ngoại khóa trong các Nhà trường Quân đội hiện nay, bài viết đề xuất một số giải pháp đổi mới theo hướng thiết thực, hiệu quả như: nâng cao nhận thức của các chủ thể giáo dục; đổi mới nội dung gắn với mục tiêu đào tạo sĩ quan; đa dạng hóa phương thức tổ chức, phát huy tính chủ động của học viên; hoàn thiện cơ chế quản lý, đánh giá; và phát huy vai trò của các tổ chức quần chúng trong nhà trường. Những giải pháp này nhằm góp phần nâng cao chất lượng giáo dục, đào tạo, đáp ứng yêu cầu xây dựng Quân đội nhân dân Việt Nam cách mạng, chính quy, tinh nhuệ, hiện đại trong tình hình mới.

Từ khóa: hoạt động ngoại khóa; Nhà trường Quân đội; đổi mới giáo dục; đào tạo sĩ quan; hiệu quả giáo dục.

INNOVATING EXTRACURRICULAR ACTIVITIES IN MILITARY SCHOOLS TOWARDS PRACTICALITY, EFFECTIVENESS, AND AVOIDING FORMATT ACTIVITIES

Abstract: Extracurricular activities play a crucial role in the education and training process at military schools, contributing to consolidating knowledge, cultivating political acumen, organizational capacity, and practical skills for students. However, in reality, some extracurricular activities still exhibit superficiality, with content not closely aligned with training objectives and the practical requirements of the unit. Based on an analysis of the theoretical basis and an assessment of the current state of extracurricular activities in military schools, this article proposes several practical and effective solutions for innovation, such as: raising awareness among educational stakeholders; innovating content to align with officer training objectives; diversifying organizational methods and promoting student initiative; improving management and evaluation mechanisms; and enhancing the role of mass organizations within the schools. These solutions aim to contribute to improving the quality of education and training, meeting the requirements of building a revolutionary, regular, elite, and modern Vietnamese People's Army in the new situation.

Keywords: extracurricular activities; military schools; educational reform; officer training; educational effectiveness.

Nhận bài: 13/01/2026

Phản biện: 24/02/2026

Duyệt đăng: 27/02/2026

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Giáo dục, đào tạo trong các Nhà trường Quân đội không chỉ nhằm trang bị tri thức quân sự mà trước hết là quá trình hình thành phẩm chất chính trị, bản lĩnh, tư duy và năng lực tổ chức thực tiễn của người cán bộ quân đội. Trong chính thể đó, hoạt động ngoại khóa giữ vị trí quan trọng, bởi đây là môi trường giáo dục mở, nơi tri thức được kiểm nghiệm qua hành động, phẩm chất được rèn luyện qua trải nghiệm và năng lực được hình thành thông qua thực tiễn tập thể.

Thực tiễn đào tạo cho thấy, nếu giờ học chính khóa cung cấp nền tảng lý luận thì hoạt động ngoại khóa chính là không gian bổ trợ quan trọng để phát triển kỹ năng mềm, năng lực xử lý tình huống, khả năng tổ chức và điều hành tập thể – những yêu cầu thiết yếu đối với người sĩ quan tương lai. Thông qua các hoạt động như diễn đàn học thuật, nghiên cứu khoa học, văn hóa, thể thao, hành quân dã ngoại..., học viên có điều kiện rèn luyện tinh thần trách nhiệm, ý thức kỷ luật và khả năng thích ứng với môi trường đơn vị.

Trong bối cảnh hiện nay, yêu cầu xây dựng Quân đội nhân dân Việt Nam cách mạng, chính quy, tinh nhuệ, hiện đại, cùng với chủ trương tổ chức lực lượng theo hướng tinh, gọn, mạnh, đặt ra yêu cầu ngày càng cao đối với chất lượng nguồn nhân lực quân đội. Vì vậy, việc đổi mới hoạt động ngoại khóa trong các Nhà trường Quân đội theo hướng thiết thực, hiệu quả, tránh hình thức không chỉ là yêu cầu của công tác giáo dục, đào tạo mà còn là một giải pháp quan trọng góp phần nâng cao chất lượng đào tạo đội ngũ cán bộ quân đội, đáp ứng yêu cầu xây dựng và bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Cơ sở lý luận về đổi mới hoạt động ngoại khóa trong Nhà trường Quân đội

Hoạt động ngoại khóa trong Nhà trường Quân đội là bộ phận hữu cơ của quá trình giáo dục, đào tạo, tồn tại trong mối quan hệ biện chứng với hoạt động dạy học chính khóa và công tác quản lý,

rèn luyện học viên. Nếu giờ học chính khóa giữ vai trò cung cấp hệ thống tri thức nền tảng, hình thành phương pháp tư duy khoa học và kỹ năng cơ bản, thì hoạt động ngoại khóa chính là không gian thực tiễn để củng cố, mở rộng và chuyển hóa tri thức đó thành năng lực hành động. Dưới góc độ lý luận giáo dục, đây là môi trường trải nghiệm, nơi người học được đặt vào các tình huống gắn với thực tiễn, qua đó phát triển phẩm chất, ý chí và khả năng vận dụng sáng tạo.

Trong đặc thù đào tạo sĩ quan quân đội, hoạt động ngoại khóa không chỉ mang ý nghĩa hỗ trợ học tập mà còn trực tiếp góp phần hình thành nhân cách người cán bộ quân đội cách mạng. Người sĩ quan tương lai không đơn thuần là người nắm vững điều lệnh, chiến thuật hay kiến thức chuyên ngành, mà còn phải có bản lĩnh chính trị vững vàng, năng lực tổ chức, chỉ huy, quản lý tập thể và khả năng xử lý linh hoạt các tình huống phức tạp. Những phẩm chất và năng lực đó không thể hình thành đầy đủ chỉ thông qua giờ học lý thuyết, mà phải được tôi luyện trong môi trường tập thể, thông qua hoạt động thực tiễn phong phú và có định hướng.

Về phương diện lý luận, đổi mới hoạt động ngoại khóa xuất phát từ yêu cầu đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục, đào tạo theo quan điểm của Đảng Cộng sản Việt Nam, trong đó nhấn mạnh chuyển mạnh quá trình giáo dục từ chủ yếu trang bị kiến thức sang phát triển toàn diện phẩm chất và năng lực người học. Điều đó đồng nghĩa với việc mọi hình thức giáo dục trong Nhà trường Quân đội, bao gồm cả ngoại khóa, đều phải được thiết kế trên cơ sở chuẩn đầu ra, gắn với yêu cầu thực tiễn đơn vị và nhiệm vụ bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới.

Trong bối cảnh xây dựng Quân đội nhân dân Việt Nam hiện nay. Mỗi cán bộ tương lai phải có khả năng đảm nhiệm nhiều nhiệm vụ, làm chủ vũ khí, trang bị công nghệ cao, thích ứng với môi trường tác chiến đa dạng, kể cả trong điều kiện an ninh phi truyền thống. Chính vì vậy, hoạt động ngoại khóa cần được tái cấu trúc theo hướng phát triển năng lực thực chất, tăng cường tính thực tiễn, giảm thiểu yếu tố hình thức và phong trào.

Xét về bản chất, đổi mới hoạt động ngoại khóa không đơn thuần là thay đổi nội dung hay hình thức tổ chức, mà là sự điều chỉnh tư duy quản lý giáo dục. Đó là chuyển từ cách tiếp cận “tổ chức hoạt động để hoàn thành kế hoạch” sang cách tiếp cận “thiết kế hoạt động để phát triển năng lực”;

từ chú trọng số lượng sang coi trọng chất lượng và hiệu quả; từ đánh giá dựa trên mức độ tham gia sang đánh giá dựa trên sản phẩm và sự tiến bộ của người học. Sự đổi mới này phải được đặt trong tổng thể chiến lược nâng cao chất lượng đào tạo cán bộ quân đội, bảo đảm tính thống nhất giữa mục tiêu, nội dung, phương pháp và cơ chế đánh giá.

Như vậy, cơ sở lý luận của việc đổi mới hoạt động ngoại khóa trong các Nhà trường Quân đội được hình thành trên ba nền tảng cơ bản: Yêu cầu phát triển toàn diện phẩm chất và năng lực học viên; đòi hỏi thực tiễn của xây dựng Quân đội tinh, gọn, mạnh trong tình hình mới; quan điểm đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục, đào tạo. Trên nền tảng đó, việc tổ chức hoạt động ngoại khóa theo hướng thiết thực, hiệu quả, tránh hình thức không chỉ là yêu cầu mang tính kỹ thuật quản lý mà là tất yếu khách quan của quá trình nâng cao chất lượng đào tạo sĩ quan hiện nay.

2.2. Thực trạng hoạt động ngoại khóa trong các Nhà trường Quân đội hiện nay

Những năm qua, cùng với quá trình đổi mới giáo dục, đào tạo trong Quân đội, hoạt động ngoại khóa ở các Nhà trường Quân đội đã có nhiều chuyển biến tích cực cả về nội dung lẫn phương thức tổ chức. Nhìn tổng thể, các hoạt động diễn đàn thanh niên, tọa đàm chính trị, hội thi học thuật, nghiên cứu khoa học trẻ, văn hóa, thể thao, hành quân dã ngoại, sinh hoạt truyền thống... được duy trì nền nếp, từng bước gắn với mục tiêu giáo dục toàn diện học viên. Thông qua các hoạt động này, nhận thức chính trị của học viên được củng cố, tinh thần đoàn kết tập thể được tăng cường, ý thức tổ chức kỷ luật và trách nhiệm cá nhân được nâng cao. Ở nhiều nhà trường, ngoại khóa đã trở thành môi trường quan trọng để phát hiện, bồi dưỡng nhân tố tích cực, tạo động lực thi đua học tập và rèn luyện.

Một số cơ sở đào tạo đã chủ động lồng ghép nội dung thực tiễn đơn vị cơ sở vào hoạt động ngoại khóa; tăng cường giao lưu với cán bộ đang công tác tại đơn vị; tổ chức mô phỏng tình huống quản lý, chỉ huy; đẩy mạnh hoạt động nghiên cứu khoa học ứng dụng. Những nỗ lực đó góp phần thu hẹp khoảng cách giữa nhà trường và thực tiễn, giúp học viên bước đầu hình dung rõ hơn môi trường công tác sau khi ra trường.

Tuy nhiên, bên cạnh những kết quả đạt được, hoạt động ngoại khóa ở một số nhà trường vẫn bộc lộ không ít hạn chế, bất cập. Trước hết, ở một số nơi, nội dung hoạt động còn dàn trải, thiếu

chiều sâu, chưa thực sự gắn chặt với chuẩn đầu ra và yêu cầu năng lực của người sĩ quan tương lai. Việc xây dựng kế hoạch ngoại khóa đôi khi còn mang tính hành chính, lặp lại mô hình cũ, thiếu sự đổi mới sáng tạo. Điều này dẫn đến tình trạng hoạt động phong phú về hình thức nhưng chưa tạo được chuyên môn rõ nét về chất lượng rèn luyện.

Bên cạnh đó, biểu hiện hình thức hóa vẫn còn tồn tại ở một số đơn vị. Có hoạt động được tổ chức nhằm đáp ứng yêu cầu kế hoạch hoặc phục vụ công tác tổng kết, báo cáo thành tích, trong khi hiệu quả giáo dục thực chất chưa được đánh giá đầy đủ. Tâm lý tham gia mang tính nghĩa vụ, “đủ thành phần, đủ số lượng” ở một bộ phận học viên cho thấy động cơ nội tại chưa thật sự được khơi dậy. Khi hoạt động ngoại khóa chưa gắn chặt với lợi ích học tập và rèn luyện cá nhân, tính chủ động, sáng tạo của người học sẽ khó được phát huy.

Một hạn chế đáng chú ý khác là cơ chế đánh giá hiệu quả hoạt động ngoại khóa còn thiếu cụ thể, chưa có hệ thống tiêu chí định lượng rõ ràng. Kết quả tham gia nhiều khi mới dừng lại ở mức ghi nhận chung, chưa gắn chặt với đánh giá rèn luyện và phân loại học viên. Điều này làm giảm tính khích lệ và chưa tạo được áp lực tích cực để nâng cao chất lượng hoạt động, việc ứng dụng công nghệ thông tin vào tổ chức hoạt động ngoại khóa còn chưa đồng đều giữa các cơ sở đào tạo. Nhiều hoạt động vẫn tổ chức theo phương thức truyền thống, chưa tận dụng các nền tảng số để mở rộng không gian học tập, giao lưu học thuật và chia sẻ tri thức.

Những hạn chế nêu trên xuất phát từ nhiều nguyên nhân, trong đó có nguyên nhân về nhận thức chưa đầy đủ về vị trí, vai trò của hoạt động ngoại khóa; cơ chế quản lý, đánh giá còn bất cập; năng lực tổ chức của một bộ phận cán bộ còn hạn chế; và chưa có sự gắn kết chặt chẽ giữa ngoại khóa với mục tiêu phát triển năng lực thực tiễn của học viên. Nếu không được khắc phục kịp thời, những yếu tố này có thể làm giảm hiệu quả của một kênh giáo dục quan trọng trong Nhà trường Quân đội.

Vì vậy, việc đánh giá đúng thực trạng, nhận diện rõ ưu điểm và hạn chế là cơ sở quan trọng để đề xuất các giải pháp đổi mới hoạt động ngoại khóa theo hướng thiết thực, hiệu quả, đáp ứng yêu cầu nâng cao chất lượng đào tạo sĩ quan trong tình hình mới.

2.3. Giải pháp đổi mới hoạt động ngoại khóa theo hướng thiết thực, hiệu quả

2.3.1. Nâng cao nhận thức và trách nhiệm của các chủ thể giáo dục về vai trò của hoạt động ngoại khóa trong đào tạo sĩ quan.

Cấp ủy, chỉ huy, cơ quan chức năng và đội ngũ cán bộ quản lý học viên cần nhận thức đầy đủ rằng hoạt động ngoại khóa không chỉ mang tính bổ trợ cho hoạt động dạy học chính khóa mà còn là kênh giáo dục quan trọng để phát triển năng lực thực hành, khả năng tổ chức tập thể và bản lĩnh của học viên. Trong điều kiện đào tạo sĩ quan hiện nay, nhiều năng lực thiết yếu như điều hành tập thể, thuyết trình, tranh luận, xử lý tình huống tư tưởng, tâm lý... khó có thể hình thành trọn vẹn trong khuôn khổ giờ học lý thuyết. Vì vậy, việc đổi mới hoạt động ngoại khóa phải được đặt trong tổng thể chiến lược nâng cao chất lượng đào tạo của nhà trường, được lãnh đạo, chỉ đạo thống nhất và thường xuyên kiểm tra, đôn đốc thực hiện. Đồng thời, cần khắc phục triệt để tư tưởng coi ngoại khóa chỉ là hoạt động phong trào, tổ chức mang tính hình thức để hoàn thành kế hoạch, từ đó xây dựng động lực và trách nhiệm thực sự trong tổ chức thực hiện.

2.3.2. Đổi mới nội dung hoạt động ngoại khóa theo hướng gắn chặt với mục tiêu đào tạo và yêu cầu thực tiễn đơn vị.

Nội dung ngoại khóa cần được thiết kế có trọng tâm, trọng điểm, hướng tới việc rèn luyện những năng lực cốt lõi của người sĩ quan tương lai. Các nhà trường cần tăng cường tổ chức những hình thức hoạt động mang tính trải nghiệm và thực hành như: diễn đàn trao đổi về phương pháp quản lý, chỉ huy bộ đội; mô phỏng tình huống xử lý các vấn đề nảy sinh trong đơn vị; tọa đàm với cán bộ có kinh nghiệm thực tiễn; các cuộc thi nghiên cứu khoa học, sáng kiến cải tiến kỹ thuật; hoạt động hành quân dã ngoại kết hợp giáo dục truyền thống. Thông qua các hoạt động đó, học viên có điều kiện vận dụng kiến thức đã học vào giải quyết các vấn đề cụ thể, qua đó hình thành tư duy thực tiễn và nâng cao khả năng thích ứng với môi trường công tác sau khi ra trường. Đồng thời, nội dung ngoại khóa cũng cần chú trọng giáo dục bản lĩnh chính trị, tinh thần trách nhiệm, ý thức kỷ luật và khát vọng cống hiến, những yếu tố nền tảng của phẩm chất người cán bộ quân đội.

2.3.3. Đa dạng hóa phương thức tổ chức và khuyến khích tính chủ động, sáng tạo của học viên trong hoạt động ngoại khóa.

Để hoạt động ngoại khóa thực sự hấp dẫn và phát huy hiệu quả giáo dục, các nhà trường cần mạnh dạn đổi mới phương thức tổ chức, tránh lặp lại những mô hình cũ thiếu sức hút. Bên cạnh các hình thức truyền thống, cần tăng cường tổ chức các diễn đàn đối thoại, hội thảo học thuật, câu lạc bộ nghiên cứu chuyên ngành, các cuộc thi tranh biện hoặc thuyết trình về các vấn đề quân sự, chính trị, xã hội. Trong quá trình tổ chức, cần tạo điều kiện để học viên trực tiếp tham gia xây dựng kế hoạch, đề xuất ý tưởng và đảm nhiệm vai trò điều hành hoạt động dưới sự định hướng của cán bộ quản lý. Điều này không chỉ giúp nâng cao tính chủ động của học viên mà còn rèn luyện năng lực tổ chức, khả năng phối hợp tập thể và tinh thần trách nhiệm. Đồng thời, cần đẩy mạnh ứng dụng công nghệ số trong tổ chức hoạt động ngoại khóa, như xây dựng diễn đàn trực tuyến, hệ thống học liệu mở, các cuộc thi tìm hiểu trên nền tảng số... nhằm mở rộng không gian học tập và tăng cường khả năng kết nối, chia sẻ tri thức.

2.3.4. Hoàn thiện cơ chế quản lý và đánh giá hiệu quả hoạt động ngoại khóa theo hướng thực chất.

Một trong những nguyên nhân dẫn đến tình trạng hình thức trong hoạt động ngoại khóa là thiếu cơ chế đánh giá cụ thể và khoa học. Do đó, các nhà trường cần xây dựng hệ thống tiêu chí đánh giá rõ ràng, gắn kết quả tham gia ngoại khóa với đánh giá rèn luyện và kết quả học tập của học viên. Việc đánh giá cần chú trọng vào mức độ phát triển năng lực, thái độ học tập và sự tiến bộ của người học, thay vì chỉ dựa vào số lượng hoạt

động được tổ chức. Bên cạnh đó, cần tăng cường công tác kiểm tra, giám sát quá trình tổ chức hoạt động, kịp thời phát hiện và chấn chỉnh những biểu hiện chạy theo thành tích, phô trương hình thức. Khi cơ chế đánh giá được thiết lập chặt chẽ và minh bạch, hoạt động ngoại khóa sẽ có động lực phát triển theo hướng thực chất, góp phần nâng cao hiệu quả giáo dục.

2.3.5. Phát huy vai trò của các tổ chức quần chúng và xây dựng môi trường văn hóa tích cực trong nhà trường.

Trong môi trường quân đội, tổ chức đoàn thanh niên và các tổ chức quần chúng có vai trò quan trọng trong tổ chức và duy trì các hoạt động ngoại khóa. Vì vậy, cần phát huy tốt vai trò xung kích, sáng tạo của các tổ chức này trong việc đề xuất ý tưởng, tổ chức hoạt động và thu hút sự tham gia của học viên. Đồng thời, cần xây dựng môi trường văn hóa lành mạnh, khuyến khích tinh thần học hỏi, sáng tạo và thi đua rèn luyện. Khi hoạt động ngoại khóa được đặt trong một môi trường văn hóa tích cực, học viên sẽ chủ động tham gia với tinh thần trách nhiệm cao hơn, từ đó nâng cao hiệu quả giáo dục toàn diện.

III. KẾT LUẬN

Như vậy, đổi mới hoạt động ngoại khóa trong các Nhà trường Quân đội là quá trình đòi hỏi sự kết hợp đồng bộ giữa đổi mới nhận thức, nội dung, phương thức tổ chức và cơ chế quản lý. Khi các giải pháp này được triển khai một cách nhất quán và khoa học, hoạt động ngoại khóa sẽ thực sự trở thành môi trường giáo dục quan trọng, góp phần hình thành đội ngũ cán bộ quân đội có bản lĩnh chính trị vững vàng, năng lực thực tiễn tốt và khả năng thích ứng với yêu cầu nhiệm vụ trong tình hình mới.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Ban Chấp hành Trung ương Đảng (2013), Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 04/11/2013 về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, Hà Nội.

Bộ Quốc phòng (2023), Quyết định số 3061/QĐ-BQP về đổi mới quy trình, chương trình đào tạo cán bộ các cấp đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ trong tình hình mới, Hà Nội.

Nguyễn Quang Bình (2019), “Một số giải pháp nâng cao chất lượng đào tạo ở các nhà trường quân đội trong bối cảnh Cách mạng công nghiệp 4.0”, *Tạp chí Khoa học giáo dục Việt Nam*, số 24, tr. 43–48.